

Mottakere av rundskrivet: (sett kryss)

- Sdir : Sjøfartsdirektoratet
- A: 16 spesielt bemyndigete arbeidskontorer
- U: Utvalgte utenriksstasjoner
- P: Produsenter av utstyr ev. undergrupper
- OFF: Offshorerederier / plattformsejere / operatører
- Hov: Hovedorganisasjoner
- Andre:

Nr.: RSV 04-2013
Dato: 19. august 2013
Saksnr.: 2013/18473
Gjelder til: 31. desember 2018
Opphever: N/A
Referanse til: Regler for skipsarbeidsloven

Om skipsarbeidslovens virkeområde

Generelt

Rundskrivet gir veiledning til forskrift av 19. august 2013 om skipsarbeidslovens (lov 2013-06-21 nr 102) virkeområde, jf. skipsarbeidsloven og virkeområdeforskriften (for- 2013-08-19). Rundskrivet stiller opp momenter for skjønnsmessige vurderinger som arbeidstaker og arbeidsgiver må foreta i avgjørelsen av hvilken verneavgivning som skal komme til anvendelse, i tillegg til enkelte konkrete angivelser. Direktoratet understreker at veiledningen ikke er ment å være et uttømmende statistisk dokument, men at den kan endres ved behov.

Lov om stillingsvern mv. for arbeidstakere på skip (skipsarbeidsloven) 21. juni 2013 nr. 102 gjelder i utgangspunktet i sin helhet for «arbeidstaker på norsk skip», med unntak for personer som nevnt i loven § 1-2 annet ledd bokstav a og b. I virkeområdeforskriften er lovens anvendelse nærmere regulert.

Arbeidsmiljøloven gjelder for sin del all virksomhet som sysselsetter arbeidstakere med unntak av «sjøfart, fangst og fiske», jf. arbeidsmiljøloven § 1-2 annet ledd. Det er lovgivers intensjon at en arbeidstaker enten omfattes av skipsarbeidsloven eller av arbeidsmiljøloven, og at ingen arbeidstakere skal komme i den situasjonen at ingen verneavgivning gjelder. Det er videre lovgivers intensjon at situasjoner hvor både skipsarbeidsloven og arbeidsmiljøloven kan komme til anvendelse må unngås. Av hensyn til arbeidstakeren er det også ønskelig å unngå at den enkelte stadig må skifte verneavgivning.

FNs internasjonale arbeidsorganisasjon, ILO (International Labour Organization), vedtok i februar 2006 en ny konvensjon for sjøfolks arbeids- og levevilkår. Konvensjonen fikk navnet Maritime Labour Convention, 2006 (heretter kalt MLC). Norge ratifiserte konvensjonen i 2009. MLC gjelder enhver som har sitt arbeid om bord «in any capacity». Begrepet omfatter også selvstendige oppdragstakere. Fra denne vide innfallsvinkelen gir MLC selv adgang til helt eller delvis å unnta kravene for grupper av personer ved å overlate den nærmere definisjonen av «sjøfolk» til flaggstaten på visse nærmere vilkår, jf. MLC artikkel II, 3. avsnitt om adgang til å gi unntak for visse kategorier personer, samt ILO-resolusjon nr. VII av 2006 som gir veiledning om kriteriene som bør legges til grunn for slike unntak. Sentrale faktorer er om vedkommende er engasjert i den maritime driften av skipet, varigheten av arbeidet og hvor vedkommende har sin hovedarbeidsplass (land eller sjø). Denne vurderingen skal flaggstatsmyndigheten gjøre etter konsultasjon med partene i arbeidslivet, og er i Norge gjort i forbindelse med gjennomføringen av MLC. Disse konsultasjonene fører til at visse kategorier nå er unntatt MLC, men disse er likevel dekket av likeverdig norsk verneavgivning. De er heller ikke unntatt skipssikkerhetsloven som gjennomfører store deler av MLC.

Personer som skipsarbeidsloven ikke gjelder for – virkeområdeforskriften § 1

Den som arbeider om bord mens skipet eller den flyttbare innretningen er i havn

Sjøfartsdirektoratets rundskriv består av 2 serier, **serie R: Forskrifter, lover og konvensjoner**, og **serie V: Veiledninger og fortolkninger**.

Bestemmelsen i bokstav a gjentar skipsarbeidsloven (sal) § 1-2 annet ledd bokstav a om at skipsarbeidsloven ikke gjelder for den som bare arbeider om bord mens skipet ligger i havn. Skipsarbeidsloven kommer heller ikke til anvendelse for den som bare arbeider om bord i flyttbar innretning som ligger i havn. Typisk personell som omfattes av § 1 bokstav a er havnearbeidere, men også andre typer kan tenkes, for eksempel personer som foretar rusmiddeltesting mens skipet eller den flyttbare innretningen ligger i havn. Rengjøringspersonell som skal utføre arbeidet mens skipet eller den flyttbare innretningen er i havn, omfattes også av virkeområdeforskriften § 1 bokstav a.

Forsvarets personell

Skipsarbeidsloven gjelder ikke for den som gjør tjeneste på Forsvarets skip, jf. sal § 1-2 annet ledd bokstav b og virkeområdeforskriften § 1 bokstav b. Merk at for sivilt personell på skip befraktet av Forsvaret kommer skipsarbeidsloven likevel til anvendelse.

Den som bare foretar inspeksjoner om bord

Den som bare gjør inspeksjoner om bord omfattes ikke av skipsarbeidsloven jf. sal § 1-2 annet ledd bokstav b og virkeområdeforskriften § 1 bokstav c. Slike inspektører kan for eksempel være fra offentlige myndigheter eller klasseselskaper, eller skipsinspektører og driftsinspektører fra rederiet. Det er en forutsetning for virkeområdeforskriften § 1 bokstav c at disse utelukkende foretar inspeksjoner om bord, og for eksempel ikke utfører annet arbeid knyttet til skipets drift.

Los

Kystverkets loser omfattes av tjenestemannsloven og losloven, og skipsarbeidsloven kommer ikke til anvendelse for disse. Det følger av virkeområdeforskriften § 2 annet ledd at bare deler av skipsarbeidsloven gjelder for personer som omfattes av tjenestemannsloven.

Virkeområdeforskriften § 1 bokstav d er en særregel som går foran, det vil si at losen ikke reguleres av skipsarbeidsloven selv om enkelte deler av loven er gjort gjeldende for statstjenestemenn i § 2 annet ledd. Skipsarbeidsloven kommer heller ikke til anvendelse for los som kommer om bord på norske skip i utlandet.

Den som har et arbeidsforhold som reguleres av arbeidsmiljøloven og som har kortvarig arbeid om bord

Det er ikke uvanlig at arbeidstakere som vanligvis er knyttet til en landbasert virksomhet i en kortere periode kan ha sin arbeidsplass om bord et skip. Dette kan for eksempel være tilfelle hvor det er behov for en reparatør om bord, rengjørere, en tekniker/spesialist, representant for rederiet, oppdragsgiver mv. som for en kortere periode arbeider om bord. Etter sjømannsloven har det vært praksis for at kortere arbeid om bord ikke endrer hvilken lov vedkommende arbeidstaker omfattes av. Dette videreføres under skipsarbeidsloven, jf. virkeområdeforskriften § 1 bokstav e.

Bestemmelsen viderefører gjeldende virkeområdeforskrift § 1 nr. 2, samt det generelle prinsipp om at en arbeidstakers arbeidsforhold ikke skal reguleres av to ulike stillingsvernlover. Det er også ønskelig å unngå at arbeidstakeren stadig må skifte verneavgivning.

Det er vanskelig å angi konkret hva som skal anses som kortvarig arbeid. I vurderingen av om personer som har et arbeidsforhold som er regulert av arbeidsmiljøloven kan anses å ha kortvarig arbeid om bord, vil flere momenter kunne få betydning. Slike momenter kan for eksempel være hvor lenge vedkommende er om bord, hva som er formålet med arbeidet, hvor hyppig vedkommende har slike kortvarige opphold om bord, og hvor vedkommende har sin hovedarbeidsplass. Et kortvarig engasjement om bord i ett skip må også ses i lys av om vedkommende arbeidstaker har utført arbeid om bord i andre skip. Det må m.a.o. ses på totaliteten og gjøres en vurdering i det enkelte tilfellet. Vektingen av momentene kan også variere fra typetilfelle til typetilfelle. Når det gjelder forskere som har sin hovedarbeidsplass på land og som er med skipet på tokt som en del av forskningen har det vært praksis for at disse omfattes av arbeidsmiljøloven selv om periodene til sjøs i enkelte tilfeller kan bli av noe lengre varighet. Forskriften tar ikke sikte på å endre på denne praksisen. Resolusjon nr. VII peker også på forskere som en gruppe som ikke behøver å omfattes av begrepet "seafarer".

Rengjøringspersonell som har sin hovedarbeidsplass på skipet og utfører renhold under seilas, omfattes av skipsarbeidsloven, jf. skipsarbeidsloven § 1-2 første ledd selv om de er ansatt av et rengjøringsfirma. Dersom arbeidet i hovedsak skjer mens skipet ligger til kai, men unntaksvis blir utført under seilas, kan det være aktuelt å legge virkeområdeforskriften § 1 bokstav e til grunn, forutsatt at vedkommende har et arbeidsforhold som er etablert etter arbeidsmiljøloven.

Dersom engasjementet etter omstendighetene avtales å være lengre enn det som opprinnelig var forutsatt, slik at perioden om bord ikke lenger kan anses å være kortvarig, er det arbeidsgivers plikt å sørge for at arbeidsforholdet etableres med forankring i skipsarbeidsloven. Dette for å unngå at det oppstår tvil om det er arbeidsmiljøloven eller skipsarbeidsloven som gjelder for arbeidsforholdet.

Personer som skipsarbeidsloven delvis gjelder for – virkeområdeforskriften § 2

Arbeidstakere som utfører arbeid som ikke utgjør en del av skipets ordinære drift

Skipsarbeidsloven åpner for å begrense anvendelsen av loven for arbeidstaker som utfører arbeid som etter sin karakter ikke utgjør en del av skipets ordinære drift, jf. sal § 1-2 tredje ledd bokstav a. I forarbeidene til skipsarbeidsloven¹ blir prosjektpersonell på offshorefartøy og visse stillingskategorier på turistskip nevnt som eksempler på arbeidstakere som kan være naturlig å unnta fra deler av lovens bestemmelser. MLC gir som nevnt anledning til å unnta personer det er tvil om skal anses som sjøfolk fra konvensjonen. Personer som er ansatt av en annen arbeidsgiver enn rederiet, og som utfører arbeid som ikke er en del av skipets ordinære drift, anses ikke som sjøfolk etter MLC. Dette er bl.a. ofte situasjonen på offshorefartøy hvor slike personer er oppdragsgivers egne ansatte. Disse personene er derfor ikke omfattet av solidaransvaret etter sal § 2-4 tredje ledd, og inngår heller ikke i skipets sertifisering etter skipsarbeidsloven kapittel 12.

I utgangspunktet må alle personer som har oppgaver i skipets alarminstruks anses å ha oppgaver knyttet til skipets drift. Slike personer vil derfor ikke omfattes av unntaket i virkeområdeforskriften § 2 første ledd. På bakgrunn av konsultasjoner med partene i arbeidslivet er det utarbeidet en liste over personer som vil omfattes av unntaket i virkeområdeforskriften § 2 første ledd.

Følgende prosjektpersonell på skip i offshorevirksomhet er omfattet av unntaket i virkeområdeforskriften § 2 første ledd:

Tabell over yrkeskategorier som omfattes av begrepet «prosjektpersonell på skip i offshorevirksomhet»

ROV-personell	Unntas kun dersom det ikke er en kombinert stilling (eksempelvis matros/ROV).
Overvåking (data, planlegging)	For eksempel seismikere.
Dykkere	
Forpleining for personell som ikke er driftsbesetning	Forpleiningspersonell som kun betjener prosjektpersonell.
«Operation and installation manager»	
Helse/pleie	Helsepersonell som kun tar seg av prosjektpersonell.
Teknisk vedlikehold	Vedlikehold av utstyr som ikke er en del av selve skipet, og som ikke kan knyttes til driften av skipet.
Sikkerhetspersonell	HMS-personell som overvåker og kvalitetssikrer prosjektet, og som ikke knyttes til driften av skipet.
Teknikere, ingeniører	Teknikere som skal mobilisere utstyr, slik

¹ Prop. 115 L s. 184

	som DP-utstyr. DP-konsulenter er inkludert her, mens DP-operatører er sjøfolk.
Opplæringspersonell	Instruktører for utstyr eller programvare knyttet til prosjekter.
Laboratoriepersonell	
Forskere	
Filmpersonell	Knyttet til prosjektorganisasjonen.

Videre er artister som gjør gjesteopptredener om bord omfattet av virkeområdeforskriften § 2 første ledd.

Bevæpnede vakter vil også omfattes av virkeområdeforskriften § 2 første ledd, men slike personer vil dessuten kunne omfattes av § 1 bokstav e.

Ulike flaggstater har ulike tilnærminger til hvordan personer som ikke utfører ordinære maritime driftsoppgaver er regulert, altså om MLC gjelder eller ikke. Dette kan skape visse utfordringer og potensiell konflikt mellom jurisdiksjoner. For eksempel når en arbeidstaker, eksempelvis offshore prosjektmedarbeider eller væpnet vakt, er ansatt av en utenlandsk arbeidsgiver på et norsk skip på utenlandsk sokkel, hvor heller ikke arbeidsmiljøloven får anvendelse når arbeidet om bord er av kort varighet. Dette reiser problemstillinger om lovvalg så vel som verneeting. Eventuelle konflikter mellom flaggstatens regler og arbeidsrettslige regler i arbeidstakerens hjemland må imidlertid avgjøres konkret i hvert enkelt tilfelle.

Arbeidstakere som omfattes av tjenestemannsloven

Det følger av virkeområdeforskriften § 2 annet ledd at deler av skipsarbeidsloven ikke gjelder for personer som omfattes av tjenestemannsloven. Eksempler på slike personer er ansatte i Kystverket og Sjøfartsdirektoratet. Tjenestemannsloven anses som en særlov i forhold til skipsarbeidsloven, slik at ved en eventuell motstrid legges det til grunn at tjenestemannsloven går foran.

Olav Akselsen
sjøfartsdirektør

Bjørn Pedersen
avdelingsdirektør regelverk og
internasjonalt arbeid